

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

**щодо забезпечення самостійної роботи студентів
з дисципліни**

«МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО: ОСНОВИ ТЕОРІЇ»

(для бакалаврів)

МАУП

Київ 2016

Підготовлено професором кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Мацко А.С. та доцентом кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Шашковою-Журавель І.О.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства (протокол № 8 від 21.04.2016 р.)

Схвалено Вченою радою Інституту права Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол №4/1 від 29.04.2016 р.)

Мацко А.С., Шашкова-Журавель І.О. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни „Міжнародне публічне право: основи теорії” (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2016. – 36 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, тематичний план дисципліни „Міжнародне публічне право: основи теорії”, зміст дисципліни, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю і список літератури.

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів (СРС) є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації в час, вільний від обов'язкових аудиторних занять.

Мета СРС з дисципліни „Міжнародне публічне право: основи теорії” – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. СРС забезпечує підготовку студентів до поточних аудиторних занять.

Завдання СРС – засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Зміст СРС з дисципліни „Міжнародне публічне право: основи теорії” визначається навчальною програмою цієї дисципліни та забезпечується навчально-методичними матеріалами для практичних (семінарських) занять, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектами лекцій, підручниками та навчальними посібниками з даної дисципліни.

Основними формами самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни „ Міжнародне публічне право: основи теорії ” є:

1. Опрацювання лекційного матеріалу та літературних джерел по темі лекції.

Важливе місце у СРС студентів відіграють лекції. Лекції слугують тим підґрунтям та інструментом, що спрямовують студентів у найбільш раціональному напрямі щодо вивчення навчальної дисципліни та надають йому знання в обсязі, необхідному для подальшого поглибленого вивчення навчальної дисципліни, роз'яснюють найбільш складні поняття та положення навчальної дисципліни. Плідна робота студентів на лекціях є запорукою подальшого успішного оволодіння тим необхідним масивом знань, що сприятиме формуванню із студента фахівця з необхідним рівнем знань та навичок. На початку лекції, як правило, викладач оголошує тему лекції, план її проведення та необхідну навчальну літературу і нормативно-правові джерела. Крім того, посилання на наукову і спеціальну літературу, а також нормативно-правові джерела здійснюються викладачем в ході проведення лекції. Тому під час лекції студенти повинні уважно слухати викладача, аналізувати отримувану інформацію, а також конспектувати найбільш важливі та необхідні масиви інформації, що надається. В кінці лекції студент може задати викладачеві питання щодо роз'яснення незрозумілих положень прослуханої лекції. Належне ведення конспекту під час лекції сприятиме збереженню необхідної інформації та надасть йому змогу в подальшому проаналізувати її.

2. Вивчення навчального матеріалу з підручників, навчальних посібників, робота з нормативно-правовими джерелами, опрацювання матеріалу за періоджерелами, науковою і спеціальною літературою.

Працювати із підручниками, навчальними посібниками та нормативно-правовим джерелами, науковою і спеціальною літературою необхідно так, щоб отримати з них максимум теоретичних знань та необхідних відомостей. При роботі з цими джерелами студент, в першу чергу, повинен ознайомитись

із їх змістом, щоб визначити, чи необхідно опрацювати дане джерело і чи має воно відношення до навчального курсу, що вивчається, а лише після цього відбирає необхідний для вивчення матеріал з цього джерела (глави, розділи і т. ін.) та розпочинає його вивчення. При опрацюванні матеріалу необхідно з'ясувати суть питання, що вивчається, не уникаючи при цьому визначення суті незрозумілих чи незнайомих слів, термінів та не з'ясувавши їх змісту у словниках, довідниках, контексті речення. При вивченні матеріалу за підручником, навчальним посібником, роботі із науковою і спеціальною літературою необхідно аналізувати прочитане із прослуханою та законспектованою лекцією, робити логічні висновки, відмічати незрозумілі положення з метою їх подальшого з'ясування на практичному занятті. Тому під час опрацювання студентом матеріалу за підручником, навчальним посібником, опрацюванні матеріалів нормативно-правових актів бажано і необхідно відпрацювати зручну для себе певну систему позначень (підкреслювання, помітки на полях книги чи нормативно-правового акту, виписки, позначення маркерами різних кольорів, формулювання інших авторів та нормативно-правових джерел, посилання на інші джерела, виписки необхідних відомостей на окремих листках та ін.) та фіксації опрацьованого матеріалу. Крім того, при роботі із науковою та спеціальною літературою студент може отримати посилання на джерела не вказані в навчально-методичному комплексі, що є, безперечно, цінним для самостійного поглибленого вивчення правового матеріалу.

3. Підготовка до практичних занять.

Мета практичних занять полягає у закріпленні і поглибленні набутих теоретичних знань студентів, опануванні навичками застосування цих знань при вирішенні конкретних ситуативних питань, контролі засвоєння матеріалу, стимулювання самостійної роботи студентів над вивченням навчальної дисципліни, засвоєння ними основних положень та вивчення специфіки галузі права.

Основою для підготовки до **практичних занять** є методичні матеріали щодо підготовки до практичних занять. Тематичним планом передбачено проведення практичних занять з основних тем дисципліни. На практичних заняттях використовуються різні форми та методи контролю знань студентів: усне опитування, дискусія, реферативні повідомлення та їх обговорення, вирішення практичних завдань, тестовий контроль.

Специфіка практичних занять з дисципліни „**Міжнародне публічне право: основи теорії**” полягає в тому, що під час їх проведення значна увага зосереджується на поєднанні глибокого опанування теоретичним матеріалом з зосередженням на вирішенні практичних завдань, які передбачені планами практичних занять та/або підготовлені викладачем до кожного конкретного заняття.

Практичні заняття можуть проходити в різних формах: співбесіда, доповідь, реферативна доповідь, дискусія, колоквиум, рольові ігри, складання процесуальних документів та ін.

Найбільш продуктивними і раціональними формами заняття є співбесіда та дискусія, поєднані з розглядом конкретних ситуацій. Студент, приймаючи участь у практичному занятті, при обговоренні того чи іншого питання повинен:

- чітко формулювати основні теоретичні положення;
- обґрунтовувати і доводити свої міркування і твердження;
- давати повну і стислу відповідь на поставлене запитання;
- доповнювати доповідача та ін.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати необхідну літературу (підручники, навчальні посібники, наукову та спеціальну літературу) та нормативно-правові джерела. Перевірку засвоєння своїх знань студенти здійснюють за допомогою питань для самоконтролю.

При підготовці до практичних занять та у процесі самостійної роботи студентів значну допомогу може надати використання різноманітних технічних засобів та технологій (комп'ютер, відеотехніка, мережа Internet, інформаційні банки даних). Найбільш зручним для використання у навчальному процесі є комп'ютер, оскільки він допомагає здійснювати пошук і систематизацію необхідної інформації, мінімізує витрати часу на такі дії, оптимізує самостійну роботу студентів, надає доробкам студентів закінченого і естетичного вигляду.

4. Розв'язання ситуаційних задач.

СРС включає також самостійне розв'язання задач, що дає можливість практично перевірити засвоєння теоретичних знань. Завдання та задачі складені на основі фактів, подій та документів міжнародного життя, практики судових та інших органів, опублікованого Практикуму в судах, органах юстиції, прокуратури та ін. Умови задач не завжди можуть точно співпадати з реальними датами, ситуаціями та обставинами, оскільки переслідують перш за все навчальну мету. Вирішення завдань та розв'язання задач допоможе студентам на основі засвоєного ними навчального, наукового, нормативного та документального матеріалу зробити адекватну правову оцінку конкретної ситуації чи пов'язаним з нею існуючим концептуальним підходам, виробити та обґрунтувати свою власну позицію з існуючого питання, а в ряді випадків сформулювати пропозиції, направлені на удосконалення засобів та способів регулювання міжнародних правовідносин.

5. Написання рефератів.

Важливим засобом у засвоєнні знань є написання та доповідь на заняттях **рефератів**. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами. **Мета реферативної доповіді** полягає в засвоєнні студентами основних аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії. В рефератах на основі аналізу та узагальнення наукового матеріалу порівнюються різні погляди науковців на певну

проблему і визначається власна позиція студента з викладенням відповідних аргументів.

Реферат повинен бути оформлений належним чином. На титульному аркуші студент повинен зазначити назву ВУЗу, кафедри, повну назву теми реферату, своє прізвище та ініціали, також вчену ступінь, звання, прізвище та ініціали наукового керівника, місце та рік написання реферету.

Для написання реферату студент повинен скласти план, який розкриває зміст обраної теми (вступ, в якому коротко обґрунтовується актуальність обраної теми; основна частина, де розкривається зміст теми реферату, та закінчення, де формуються висновки, оцінки, пропозиції).

Викладення матеріалу повинно бути стислим, точним, послідовним, самостійним. Плагіат наукових праць з обраної теми не допускається. В кінці реферату обов'язково наводиться список використаних джерел.

При написанні реферату слід робити зноски на використані джерела. Посилання оформляється у квадратних дужках з указанням сторінки.

Наприклад:

В науці міжнародного права загальноприйнято, що ...[23, с.157; 53, с.38;]. При цьому слід мати на увазі, що ...

Обсяг реферату складає 10-15 сторінок рукописного тексту або 8-9 сторінок машинописного чи комп'ютерного виконання на папері формату А-4. Структура реферату: вступ (1-2 ст.), основна частина (8-10 ст.), висновки (1-2 стор.), список літератури.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

оцінка „відмінно” – виставляється студенту, який показує послідовне, глибоке і змістовне розуміння й знання сутності даної теми, вільно оперує поняттями і термінологією;

оцінка „добре” – виставляється студенту, який грамотно розкриває сутність теми, добре володіє термінами дисципліни, але допускає несуттєві помилки, неповністю розкриває зміст обраної теми;

оцінка „задовільно” – виставляється студенту, який поверхово і не в повному обсязі викладає суть даної теми, допускає багато помилок при викладенні матеріалу;

оцінка „незадовільно” – виставляється студенту, який не знає суті поставлених питань, при побудові відповіді допускає грубі помилки, не орієнтується в сутності матеріалу, не розкриває змісту аналітичних питань.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «Міжнародне публічне право: основи теорії»

№	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль 1. Поняття, сутність та джерела міжнародного права.	
1	Поняття міжнародного права.
2	Історія розвитку міжнародного права
3	Загальні принципи сучасного міжнародного права
4	Суб'єкти міжнародного права
5	Система джерел міжнародного права
Змістовий модуль 2. Визнання та правонаступництво в міжнародному праві	
6	Інститут визнання в міжнародному праві
7	Правонаступництво в міжнародному праві
Змістовий модуль 3. Проблеми території та населення в міжнародному праві	
8	Територія у міжнародному праві
9	Населення і міжнародне право
Змістовий модуль 4. Реалізація норм міжнародного права у внутрішньодержавному праві та міжнародно-правова відповідальність	
10	Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права
11	Поняття та особливості реалізації норм міжнародного права
12	Міжнародно-правова відповідальність

Разом годин: 240

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни «Міжнародне публічне право: основи теорії»

Змістовий модуль 1. Поняття сучасного міжнародного права

Тема 1. Поняття сучасного міжнародного права.

1. Міжнародне право як особлива правова система.
2. Функції міжнародного права.
3. Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права.
4. Норми міжнародного права і їх класифікація.
5. Джерела міжнародного права. Кодифікація та прогресивний розвиток міжнародного права.
6. Система міжнародного права.

Теми рефератів:

1. Кодифікація міжнародного права.
2. Міжнародне публічне і міжнародне приватне право.
3. Сфера дії міжнародного права.
4. Застосування норм міжнародного права.

Задачі

1. Міжнародне право – це...
 - а) право, що регулює відносини між державами і інші, пов'язані з ним відносини;
 - б) право, що застосовується до держав у їх взаєминах і до індивідів у їх відносинах з державою;
 - в) право, що регулює відносини між суб'єктами міжнародного права;
 - г) право, що застосовується до суб'єктів міжнародного співтовариства, тобто до держав, міжнародних організацій і, в крайніх випадках, до індивідів;
 - д) сукупність норм внутрішньодержавного права, що регулює участь України в міжнародних відносинах.

Яке з цих визначень найбільш правильне? Оцініть кожне визначення.

2. Чи правильні наступні твердження:

міжнародне право – це право, створене державами;

міжнародне право – це право, створене для держав;

міжнародне право – це право, створене в результаті домовленості держав?

Дайте оцінку кожному твердженню.

3. Конституція Іспанії 1978 р. в п. 1 ст. 96 встановлює, що законно укладені і офіційно опубліковані в цій країні міжнародні договори «складають частину її внутрішнього законодавства». В Конституції, однак, не згадуються міжнародні звичаї як одне з джерел обов'язкових для держав міжнародно-правових норм. В той же час в ході одного з судових процесів, що проходив в цей період в Іспанії, одна з сторін послалась на те, що іспанський закон, що застосовується в даному випадку, суперечить міжнародному звичаю.

На прикладі яких галузей міжнародного права можна спостерігати суттєву роль звичаю в формуванні масиву нормативного матеріалу?

В положеннях яких міжнародно-правових актів міститься пряма вказівка на обов'язковість міжнародного звичаю для регулювання правовідносин, що складаються між державами і іншими суб'єктами міжнародного права?

Яка роль резолюцій міждержавних (міжурядових) організацій у формуванні звичаєвих норм міжнародного права, міжнародного звичаю?

Як співвідносяться за ступенем їх обов'язковості для суб'єктів міжнародного публічного права міжнародний договір і міжнародний звичай?

4. Якими з перерахованих рис характеризується сучасне міжнародне право:

а) заборона агресивної війни;

б) насильницький спосіб вирішення міжнародних спорів;

в) повага прав і основних свобод людини;

г) загальновизнаність принципів міжнародного права, що характеризують соціальні цінності всього людства;

- д) універсальність міжнародного регулювання;
- е) проголошення традиційного права збройних репресалій;
- є) закріплення вичерпного списку суб'єктів міжнародного права;
- ж) проголошення міжнародного права тільки для цивілізованих країн;
- з) самовизначення народів;
- и) невтручання у внутрішні справи держав.

5. Які з наступних ситуацій регулюються нормами міжнародного права:

- а) сесія Генеральної Асамблеї ООН;
- б) неофіційний візит Президента України до Італії;
- в) звернення України до Турції про видачу викрадачів українського повітряного судна;
- г) конгрес Міжнародної демократичної федерації жінок;
- д) звернення Уряду України до Міжнародного валютного фонду про отримання кредиту;
- е) відносини між робітником і роботодавцем стосовно нарахування заробітної плати;
- є) звернення Генеральної прокуратури України до Прокуратури Литви про передачу громадянина України, засудженого в Литві, для відбування покарання в Україні.

Література: [1-4, 7, 13]

Тема 2. Історія виникнення і розвитку міжнародного права

1. Виникнення міжнародного права і періодизація його історії.
2. Міжнародне право стародавнього світу.
3. Міжнародне право середніх віків.
4. Класичне міжнародне право.
5. Перехід від класичного до сучасного міжнародного права.
6. Сучасне міжнародне право.

Теми рефератів:

1. Особливості міжнародного права в період середньовіччя. Вплив на його розвиток католицької церкви.
2. Відмінності сучасного міжнародного права від класичного міжнародного права.

Задачі.

1. Складіть періодизацію історичного розвитку міжнародного права. Приведіть декілька концепцій вирішення даного питання.
 2. Ознайомтесь з невеликим уривком з договору єгипетського фараона Рамсеса II з царем хетів Хаттушилем III (1296 р. до н.е.):
«Хай буде прекрасний мир і братство між дітьми великого царя хетів і Рамсеса, великого царя Єгипту. Єгипет і країна хетів нехай перебувають, подібно нам, в мирі і братстві на всі часи... Якщо піде який-небудь ворог проти володінь Рамсеса, то нехай Рамсес скаже великому царю хетів: йди зі мною проти нього з усіма своїми силами... Якщо Рамсес розгнівається на своїх рабів, коли вони повстануть, і піде приборкувати їх, то разом з ним повинен діяти і цар хетів... Якщо будь-хто втече з Єгипту і піде в країну хетів, то цар хетів не буде його затримувати в своїй країні, але поверне в країну Рамсеса... Все накреслене на срібній дошці, тисяча богів і богинь країни хетів зобов'язуються виконувати по відношенню до тисячі богів і богинь Єгипту...».
- Які інститути і принципи міжнародного права закріплені в цьому договорі?
Які інститути міжнародного права застосовувались в стародавньому світі?

Література: [2-3, 11, 21-24]

Тема 3. Основні принципи міжнародного права

1. Поняття основних принципів сучасного міжнародного права.
2. Принцип незастосування сили або погрози силою.
3. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів.
4. Принцип невтручання у внутрішні справи держав.

5. Принцип співробітництва держав.
6. Принцип рівноправності і самовизначення народів і націй.
7. Принцип суверенної рівності держав.
8. Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.
9. Принцип непорушності кордонів.
10. Принцип територіальної цілісності держав.
11. Принцип загальної поваги прав і основних свобод людини.

Задачі.

1. Держава А зробила масовану повітряну атаку по об'єктам, що знаходяться на території держави Б. Кваліфікувавши дії держави А як акт агресії і вдавшись до самооборони, держава Б знищила авіабазу на території держави А.

Визначіть правомірність дій держав стосовно принципу незастосування сили чи погрози силою.

2. Відомо, що основні принципи міжнародного права «представляють собою найбільш загальні норми міжнародного права, що визначають його головний зміст». Саме тому міжнародне співтовариство неодноразово прикладало зусилля, щоб визначити їх якомога повніший перелік і деталізувати зміст кожного з них. Про важливу роль основних принципів міжнародного права свідчить не тільки їх закріплення в ряді найавторитетніших міжнародно-правових актів, але й те, що нині вони сприйняті національними правовими системами, включаючи правову систему України.

Незважаючи на те, що в найбільш відомих багатосторонніх міжнародно-правових документах поняття «принцип мирного співіснування» не використовується, більшість теоретиків радянської і пострадянської шкіл міжнародного права в своїх працях переконливо обґрунтовують його наявність як основного елементу сучасних міжнародних відносин, хоча й визнають, що його юридичний зміст дуже широкий і тому дещо невизначений. Разом з тим в учбовій літературі останніх років цей принцип взагалі не згадувався.

Які найважливіші визначаючі ознаки основних принципів сучасного міжнародного права з точки зору їх обов'язкової сили, їх дії у просторі, способів утворення?

Яку роль відіграють основні принципи міжнародного права і яке місце вони займають в рамках міжнародної системи?

В чому подібність і відмінність між основними принципами міжнародного права і загальними принципами права, що згадуються в ст.38 Статуту Міжнародного Суду ООН?

В чому подібність і відмінність між основними принципами міжнародного права, з однієї сторони, та іншими міжнародними юридичними нормами, – з іншої сторони?

В чому подібність і відмінність між основними принципами міжнародного права, з одного боку, і спеціальними юридичними принципами різних галузей міжнародного права, – з іншого боку?

Як можна охарактеризувати юридичну і політичну сутність принципу мирного співіснування, що фігурував в основоположних внутрішньо- і зовнішньополітичних документах і міжнародно-правовій доктрині СРСР періоду «холодної війни»?

3. В яких з нижче перерахованих випадків порушується принцип невтручання у внутрішні справи:

- 1) надання виключно гуманітарної допомоги;
- 2) підтримка терористичних формувань, що мають на меті неполітичні цілі;
- 3) надання озброєної підтримки опозиції уряду;
- 4) економічна блокада;
- 5) застосування примусових заходів за рішенням Ради Безпеки з метою підтримки миру і безпеки;
- 6) озброєна підтримка уряду в боротьбі з опозицією, що намагається його скинути.

4. На брифінгу, що проходив 26 травня 1998 р. в прес-центрі МЗС РФ, в.о. директора Департаменту інформації і друку було повідомлено стосовно

проведення Турцією великомасштабної військової операції в Північному Іраці. Дана акція турецьких військ мотивується посиленням на необхідність боротьби з бойовиками турецької Робочої партії Курдистану, що ніби то туди пробралися.

Представник МЗС РФ вказав, що це давно вже не перше грубе порушення Анкарою фундаментальних норм міжнародного права, суверенітету і територіальної цілісності сусідньої країни і що намагання зробити подібні дії майже постійною практикою є не прийнятними, чим би це не виправдовувалось. Турецькі війська повинні бути негайно виведені з території Іраку, а проблеми, що виникли, слід вирішувати не силовими, а цивілізованими політичними методами.

Які висновки можна зробити з аналізу фактів порушення основних принципів міжнародного права, що зустрічаються в сучасних міжнародних відносинах, на наведеному чи інших прикладах з дипломатичної практики?

Як можна оцінити позицію представника МЗС РФ в зв'язку з оцінкою, що він дав, політиці турецького уряду по відношенню до Іраку за основними принципами міжнародного права?

Який юридичний зміст доктрини необхідності і в яких джерелах міжнародного права він закріплений?

5. Практика американської юрисдикції, що базується на першій поправці до Конституції США, зводиться до допущення підбурювання до расової дискримінації, якщо остання не супроводжується негайними насильницькими діями (в 1992 р. Верховний суд США постановив, що спалення хреста членами ку-клукс-клана для залякування афроамериканців є формою прояву свободи слова, що охороняється Конституцією. В рішенні того ж суду в 1969 р. у справі Бранденбург проти Огайо, яке має прецедентне значення, було підтверджено право публічно закликати до депортації з США темношкірих та євреїв).

Як узгоджується судова практика США з положенням Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації?

Література: [1-5, 7, 26]

Тема 4. Суб'єкти міжнародного права

1. Поняття і види суб'єктів міжнародного права.
2. Держави – основні суб'єкти міжнародного права.
3. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів.
4. Міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень.
5. Правосуб'єктність міжнародних організацій.
6. Питання про міжнародну правосуб'єктність індивіда.
7. Транснаціональні корпорації.
8. Міжнародно-правове визнання.
9. правонаступництво в міжнародному праві.

Теми рефератів:

1. Держава в системі міжнародно-правового регулювання.
2. Визнання в сучасному міжнародному праві (визнання нових держав і урядів).
3. Проблеми правонаступництва в Співдружності Незалежних Держав.

Задачі.

1. Які з наведених нижче утворень є суб'єктами міжнародного права: Ватикан; Канада; компанія «Соні»; організація «Грінпіс»; Президент України; Тивінська нація (тивінці); Співдружність Незалежних Держав; Організація визволення Палестини.
2. В 1948 р. в Єрусалимі ізраїльськими екстремістами було вбито шведського графа Бернадотт, посередника ООН між Ізраїлем і арабськими країнами. ООН почала вимагати від країни Ізраїль відшкодування збитків. Генеральна Асамблея звернулася до Міжнародного суду ООН за консультативним висновком в питанні про те, чи має міжнародна організація право при заподіянні шкоди службовцю ООН вимагати відшкодування шкоди від відповідальної за це держави.

Яку відповідь повинен дати Міжнародний суд (див. офіційний сайт Міжнародного суду: www.icj-cij.org)? Чи можуть держави наділяти міжнародні організації міжнародною правосуб'єктністю?

3. Стаття 4 Статуту ООН проголошує: «прийом в Члени Організації відкритий для...миролюбивих держав, які приймуть на себе зобов'язання, що містяться в даному Статуті, і які, за судженням Організації, можуть і бажають ці зобов'язання виконувати».

У відповідності з Конституцією РФ (ч.2 ст.5) республіки в складі РФ є державами.

Чи можуть вони претендувати на членство в ООН?

Якщо людство ввійде в контакт з інопланетною цивілізацією, чи може ця цивілізація стати членом ООН?

Чи може членом ООН стати Ватикан?

4. В червні 1997 р. делегація парламенту Чечні вручила керівникам литовського сейму (парламенту) звернення президента Чечні з проханням про визнання незалежності Чеченської Республіки. Аналогічні звернення були передані також в парламенти Латвії і Естонії. МЗС Росії попередив ці країни «про досить негативні наслідки» для двосторонніх відносин у випадку прийняття позитивного рішення на звернення президента Чечні.

Яке значення визнання для нових держав? Чи будуть порушені норми міжнародного права, якщо країни, про які йде мова в задачі, визнають Чечню?

5. В статті 28 Загальної декларації прав людини 1948 р. проголошено: «Кожна людина має право на соціальний і міжнародний порядок, при якому права і свободи, викладені в цій Декларації, можуть бути повністю здійснені».

Чи означає це положення визнання міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб?

6. В одному з підручників міжнародного права є таке висловлення: «Фізичні і юридичні особи та інші суб'єкти внутрішньодержавного права не являються і

не можуть бути суб'єктами міжнародного права, оскільки вони підпорядковані юрисдикції тієї чи іншої держави».

Яке ваше відношення до такого твердження?

7. В Статуті ООН і інших міжнародно-правових актах закріплено право націй на самовизначення.

Сьогодні в світі існує близько 4 тис. національностей (етносів). Більшість держав є багатонаціональними. В той же час кількість держав не перевищує двохсот.

Чи означає це, що право націй на самовизначення не реалізовано в достатній мірі? Чи кожна нація має це право? Які форми його реалізації існують?

Література: [1, 3-4, 13, 20, 27]

Тема 5. Система джерел та особливості структури міжнародного права

1. Проблеми аналізу системи міжнародного права та її поняття.
2. Внутрішньосистемна організація міжнародного права.
3. Поняття і критерії відокремлення галузей міжнародного права та їх структура.
4. Поняття і критерії відокремлення інститутів міжнародного права та їх класифікація.
5. Поняття структури міжнародного права та її співвідношення з системою міжнародного права.
3. Система міжнародного права, система науки міжнародного права і система учбових курсів міжнародного права.

Самостійна робота

I. Законспектувати: Гл. III. Теоретические аспекты понятия системы современного международного права//Фельдман Д.И. Система международного права. – Казань, 1983.

II. Підготувати (самостійно, письмово) схему: „Система міжнародного права” у вигляді основних елементів системи та їх взаємозв'язків, для обговорення на семінарському занятті.

III. Прокоментувати наступні доктринальні положення:

1. „Краща точка зору полягає в тому, що міжнародне право фактично є системою звичаєвого права, над якою впродовж двох поколінь була споруджена супра-структура „конвенційного” або правотворчого права, основним недоліком якого є те, що, як вчить нас історія, слід покладатися на систему звичаєвого права” – проф. Дж. Брайерлі.

2. „... елементи системи міжнародного права можна було б зобразити концентричними приблизно у такому вигляді: інститут є ширшим поняттям по відношенню до вхідної в нього норми, підгалузь або галузь – ширшим поняттям по відношенню до інституту, нарешті, система включає всі галузі міжнародного права. Особливе місце в системі займають принципи міжнародного права і перш за все принципи юс когенс” – проф. Д.Б. Фельдман.

3. „Система міжнародного права – це об'єктивно існуюча цілісність внутрішньо взаємозв'язаних елементів: загальновизнаних принципів; норм міжнародного права (договірних і зазвичайно-правових); рішень і рекомендаційних резолюцій міжнародних організацій; рішень міжнародних судових органів; а також інститутів міжнародного права. Всі ці елементи системи в різних поєднаннях складають галузі міжнародного права” – проф. М.А. Баймуратов.

IV. Логічно завершити наступні положення:

1. Первинний елемент системи міжнародного права – норма. Вона є юридичною моделлю певних міжнародних відносин, система ж міжнародного права – юридична модель....

2. Основними критеріями визнання сукупності норм права галуззю права є: 1) ..., 2)..., і т. д.

3. Особливу роль у системі міжнародного права відіграють його основні принципи, які встановлюють найбільш важливі і найбільш загальні...

4. Під традиційними галузями часто мають на увазі ті галузі, які

Література: [3, 6, 13, 14-16]

Змістовий модуль 3. Проблеми території та населення в міжнародному праві

Тема 8. Територія у міжнародному праві

1. Поняття і види правового режиму територій.
2. Юридична природа державної території і її склад.
3. Державні кордони. Режим державних кордонів.
4. Міжнародні ріки і їх правовий режим.
5. Юридичний статус і правовий режим Арктики.
6. Міжнародно-правовий статус та режим використання простору і природних ресурсів Антарктики.

Темі рефератів:

1. Територія держави. Правові і геополітичні проблеми.
2. Антарктика: тенденції розвитку режиму.
3. Без'ядерні зони – політичні і правові аспекти.

Задачі.

1. Постанови ст. 3 Анканського мирного договору від 20 жовтня 1883 р. про плебісцит на території Такна і Аріка викликали тривалий спір між Чілі і Перу. Відповідно до даної статті данні території протягом десяти років залишаються у володінні Чілі, а потім їх державна приналежність буде визначена за допомогою плебісциту. Держава, до якої буде приєднано ці території, сплатить іншій державі 10 млн дол..

Чи є правомірним використання плебісциту при визначенні державної приналежності спірної території? Які ускладнення при цьому можуть виникнути? Які альтернативи плебісциту можуть існувати?

2. Держава А. в силу укладеного договору передала державі Б. частину територіального моря. Через деякий час держава Б. звернулась до держави А. з вимогою за укладеним договором передати і відповідну частину узбережжя. На користь власної позиції держава Б. наводила докази про загальні принципи права, а саме принцип приналежності головної річі, в силу якого разом з частиною територіального моря передається і повітряний простір над морем. На думку держави Б., це також справедливо і до узбережжя переданого територіального моря.

Оцініть з точки зору міжнародного права докази сторін. Чи справедливі вимоги держави Б.?

3. Під час морського плавання по Тихому океану на власній яхті громадянин України знайшов острів, не відмічений на картах. Громадянин звернувся за консультацією з проханням пояснити:

- 1) який правовий статус раніше невідомої території;
- 2) чи може громадянин України привласнити цю територію;
- 3) під чією юрисдикцією буде знаходитись вказана територія – його власною, України чи іншою;
- 4) які дії необхідно вчинити для встановлення суверенітету над вказаною територією.

Дайте відповідь на поставлені запитання.

4. З часів колоніалізму Португалія володіла рядом територій на Північно-Західному індійському півострові. Ці території були з усіх сторін оточені Індією (анклавні території). Після отримання незалежності Індія заявила протест проти проходження португальських збройних сил, які направляються з метою наведення порядку і вжиття заходів проти місцевого населення незадоволеного португальською присутністю.

Португалія в 1955 р. звернулась в Міжнародній суд ООН з претензією до Індії, вимагаючи надання їй права проходу через індійську територію. Було зроблено посилання на концепцію сервітуту.

Чи повинна бути задоволена претензія Португалії? Від чого залежало рішення Міжнародного суду ООН по цій справі?

5. Протока, береги якої належать державі А., була перекрита цією державою для руху морських суден з наступною аргументацією: ця протока є допоміжною, неосновною; традиційно через цю протоку проходить незначна кількість морських кораблів; неподалік є інша, більш зручна для судноплавства протока.

Зацікавлені держави у відповідь приводили інші доводи про те, що дана протока: з'єднує дві частини відкритого моря; слугує для міжнародного судноплавства.

Оцініть доводи сторін. Вирішіть спір.

Література: [1-2, 8, 41-43]

Тема 9. Населення і міжнародне право

1. Поняття населення і регламентація його становища.
2. Міжнародно-правові питання громадянства. Громадянство України.
3. Правовий режим іноземців та його види.
4. Правовий статус біженців і переміщених осіб. Право притулку.
5. Правовий режим трудящих-мігрантів.

Темі рефератів:

1. Питання громадянства у міжнародному праві.
2. Право притулку.
3. Характерні особливості правового становища іноземців.
4. Міжнародно-правові норми та міжнародні органи в справах біженців та переміщених осіб.

Задачі.

1. Громадянство – це:

- а) політико-правовий зв'язок людини з державою, що виражається в наявності взаємних прав і обов'язків;
- б) правовідносини, суб'єктами яких є особи і держава, змістом яких є основні права і обов'язки в публічній сфері;
- в) правова властивість фізичної особи, що виражається в її приналежності до певної держави;
- г) договір особливого роду між людиною і державою;
- д) правовий зв'язок між окремою особою і державою без зазначення етнічного походження цієї особи;
- е) правовий зв'язок, основою якого є соціальний факт прив'язаності, зв'язок існування інтересів і почуттів поряд з існуванням взаємних прав і обов'язків. Яке з визначень є найточнішим? Оцініть кожне визначення.

2. Чи є потреба у визначенні громадянства юридичної особи? Як можна було б це громадянство визначити?

3. В статті 3 Європейської конвенції про громадянство 1997 р. сказано:

«1. Кожна держава визначає у відповідності до свого законодавства, хто являється її громадянами.

2. Це законодавство визнається іншими державами, якщо воно відповідає міжнародним конвенціям, що застосовуються, міжнародному звичаєвому праву і загальновизнаним правовим принципам у відношенні громадянства».

В деяких країнах Латинської Америки (зокрема, в Бразилії) в законодавстві передбачалось автоматичне надання громадянства, в разі придбання на території цієї держави нерухоме майно.

Чи відповідає законодавство цих держав принципам міжнародного права в сфері громадянства? Як можна визначити ці принципи?

4. В яких з перерахованих сфер іноземцям надано національний режим, а в яких – спеціальний: трудова діяльність; відпочинок; охорона здоров'я;

соціальне забезпечення; створення асоціацій; майнові і особисті немайнові права; отримання освіти; користування досягненнями культури; свобода совісті; шлюбні і сімейні відносини; недоторканість особи і житла; пересування по території України і вибір місця проживання; податки і збори; судовий захист; виборче право; військова служба.

В яких випадках доцільно встановлювати режим найбільшого сприяння?

Література: [3-25, 39, 44-46]

Змістовий модуль 4. Реалізація норм міжнародного права у внутрішньодержавному праві та міжнародно-правова відповідальність

Тема 10. Співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права

Самостійно вивчити відповідні питання даної теми і скласти конспект.

1. Визначення поняття “основні принципи міжнародного права”.
2. Норми “jus cogens”, норми-принципи у міжнародному праві
3. Аналіз основних принципів міжнародного права.
4. Загальні принципи права та основні принципи міжнародного права.
5. Структура норми міжнародного права.
6. Загальна характеристика джерел принципів міжнародного права.
7. Механізм створення норм міжнародного права?
8. Механізм реалізації норм міжнародного права?
9. Теорії співвідношення міжнародного і національного (внутрішнього) права
10. Імплементация норм міжнародного права у національне законодавство

Письмово проаналізуйте:

1. Декларацію про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин між державами 1970 р.
2. Заключний акт НБСЄ 1975 р.

3. Статут ООН 1945 р.
4. Конституцію України 1996 р.
5. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» 2004 р.

Розкрийте зміст понять:

принцип права, принцип міжнародного права, самовизначення народів, територіальна цілісність, суверенітет, права людини, невтручання, непорушність державних кордонів, мирне вирішення міжнародних спорів, міжнародне співробітництво, виконання міжнародних зобов'язань, норма міжнародного права, структура міжнародно-правової норми, класифікація норм міжнародного права, норми *jus cogens*, норми-принципи, кодифікація міжнародного права, механізм реалізації норми міжнародного права, співвідношення норм міжнародного і національного права, імплементація, трансформація, відсилання, гармонізація, адаптація, рецепція, інкорпорація.

Розв'яжіть задачі

1. За ст.7 Договору про дружбу, співробітництво і взаємну допомогу між Російською Федерацією і Республікою Вірменія 1997р. «кожна з Високих Договірних Сторін забороняє та припиняє створення і діяльність на своїй території організацій і груп, діяльність окремих осіб, спрямовану проти державного суверенітету і територіальної цілісності іншої Високої Договірної Сторони».

До яких видів можна віднести наведену норму (відповідно до загальноприйнятої класифікації норм міжнародного права)?

2. Як змінювався перелік основних принципів міжнародного публічного права у міжнародно-правових багатосторонніх актах протягом другої половини ХХ ст.?
3. Оприлюднений Звіт Держдепартаменту США про дотримання прав людини в Україні, що був переданий американською стороною до Міністерства закордонних справ України 1 квітня 2003 р., став предметом

вивчення експертів МЗС та інших органів державної влади України. Звіт Держдепартаменту США, який готується щороку, є внутрішнім документом американської сторони, призначеним, насамперед, для Конгресу США. Його вивчення дає підстави охарактеризувати як критичні аспекти, так і відзначений досягнутий Україною прогрес у галузі дотримання прав людини.

Чи не є розробка та опублікування відповідних Звітів спробою порушити принцип невторчання у внутрішні справи держав?

4. У 1983 р. лідерами турецької громади Кіпру була проголошена Турецька Республіка Північного Кіпру. Лише Туреччина визнала знову створену державу. Рада Безпеки ООН у своїй резолюції заявила, що рішення про створення кіпрської турецької держави неправомірне, і закликала її не визнавати.

Обґрунтуйте рішення Ради Безпеки. Як узгоджуються подібні дії з принципом самовизначення народів?

5. У 1999 р. збройні сили США здійснили бомбардування об'єктів, що знаходяться на території Югославії. Причиною цих дій стала кваліфікація НАТО операцій, здійснених владою Югославії в Косово, як акт геноциду.

Оцініть дії збройних сил НАТО проти Югославії на їх відповідність принципам невторчання у внутрішні справи, незастосування сили, мирного вирішення спорів.

6. Оцініть твердження деяких юристів-міжнародників (Коллін, Баркун), що основні принципи міжнародного права, включаючи принцип незастосування сили, мають такий рівень абстракції, який виключає можливість реального їх застосування в конкретних ситуаціях. Положення Статуту ООН, що визначають його мету і принципи, мають швидше символічний, ніж стримуючий характер.

7. Поширена 1992 року доповідь Генерального секретаря ООН Б.Бутроса-Галі «Порядок денний для світу» містить тезу: «Якщо кожна етнічна, релігійна чи мовна група буде претендувати на державність, не буде

межі поділу, а всезагальний мир, безпека, економічний добробут стануть ще більш важко досяжною метою... Не можна допустити, щоб суверенітет, територіальна цілісність і незалежність існуючих держав і принцип самовизначення народів - однаковою мірою важливі - вступили у майбутньому у протиріччя».

Як можна оцінити наведені висловлювання за результатами аналізу міжнародно-правових актів, що закріплюють принцип рівноправності і самовизначення народів, співставляючи з принципами територіальної цілісності і непорушності кордонів, з урахуванням сучасної практики міжнародних відносин?

Література: [11, 30-34, 36]

Тема 12. Міжнародно-правова відповідальність

1. Поняття та підстави міжнародно-правової відповідальності.
2. Класифікація міжнародних правопорушень.
3. Види і форми міжнародно-правової відповідальності держав.
4. Обставини, що виключають міжнародно-правову відповідальність.
5. Відповідальність міжнародних організацій.
6. Кримінальна міжнародна відповідальність фізичних осіб за міжнародні злочини.

Темі рефератів:

1. Джерела та загальні принципи права міжнародної відповідальності.
2. Юридичні та фактичні підстави міжнародної відповідальності. Відповідальність за правомірну діяльність.
3. Ознаки міжнародного правопорушення.
4. Санкції в міжнародному праві.

Задачі.

1. Чи несе держава міжнародно-правову відповідальність за наступні акти: випадкове вбивство іноземного громадянина офіцером поліції при проведенні антитерористичної операції; видання урядового акту про націоналізацію майна іноземних громадян; грубе порушення норм міжнародного етикету главою держави, наприклад, неявка на протокольний захід без надання пояснень; спалювання демонстрантами перед посольством іноземної держави прапора цієї держави; неправильне застосування судом процесуальної (наприклад, колізійної) норми по відношенню до іноземного громадянина; затримання поліцейськими злочинця на території іноземної держави.

Чи можна в усіх цих випадках визначити вину держави? Які форми відповідальності можуть бути реалізовані в кожному конкретному випадку? Які санкції можуть бути застосовані з боку постраждалої держави?

2. Чи може держава нести міжнародно-правову відповідальність за: дії приватних осіб – громадян цієї держави; дії приватних осіб – іноземців; бездіяльність державних органів; дії третьої держави; дії міжнародної організації, членом якої є ця держава?

Приведіть відповідні приклади.

3. Ісламська Держава Афганістан стала вимагати від Росії і інших республік бывшего СРСР виплати воєнних репарацій за шкоду, заподіяну країні протягом майже десятилітнього перебування радянських військ на її території.

Ця вимога була висунута в ході пресс-конференції, проведеної в Кабулі прем'єр-міністром ІДА Абдул Сабуром Фаридом. «Всі республіки, які отримали незалежність після розпаду СРСР, приймали участь в руйнуванні Афганістану, – заявив він. – Вони повинні виконати свої обов'язки по виплаті воєнних репарацій».

Який зміст поняття міжнародна відповідальність, її конкретні види і форми?

В чому полягають підстави міжнародної відповідальності і хто може виступати в якості суб'єктів такої відповідальності?

Як, за якими критеріями може проводитись обмеження міжнародних правопорушень від суміжних з ними протиправних діянь?

Які обставини можуть розглядатися як фактори, що звільнюють від міжнародно-правової відповідальності?

Чи має підстави вимога теперішньої влади Афганістану про виплату цій країні Росією репарацій?

4. США вторглися на територію Ірану з метою звільнення заручників. Цей озброєний напад всупереч вимогам ст.51 Статуту ООН не являється відповіддю на озброєний напад на США. США спробували виправдати свої дії, посилаючись на вищевказану статтю Статуту. Так, в документі, який США направили раді Безпеки ООН, стверджувалось, що збройна акція була здійснена США, «згідно ст. 51, в реалізації невід'ємного права на самооборону з метою визволення американських громадян, які є жертвами збройного нападу на наше посольство».

Чи є самооборона одним з елементів системи (механізму) міжнародно-правових санкцій? Чи правомірні дії США?

5. В 1994 р. Президент США підписав закон про посилення санкцій проти Куби у відповідь на атаку кубинськими військовими винищувачами цивільних літаків антикастровської еміграційної організації, в результаті якої загинули чотири пілоти. Серед санкцій – призупинення чартерних авіарейсів між США і Кубою, нові бар'єри для кубинських дипломатів, відмова мати справу з іноземними компаніями, що займаються бізнесом на Кубі, заборона ввозити в США продукти, вироблені з використанням кубинського цукру.

Як можна розцінити дії Куби і США? Які заходи, здійснені США, відносяться до реторсій, а які – до репресалій?

6. В 1965 р. з військової бази НАТО в ФРН вилетів винищувач-розвідник. Офіційно це був навчальний політ через повітряний простір Франції. План польоту було передано владі Франції. Запиту на дозвіл на фотозйомку під час польоту не було. Екрани радіолокаторів фіксували політ. Знаходячись над

базою «П'єр лат» (Франція), літак знизився і вийшов з зони досяжності радіолокаторів.

Для розпізнання літака-порушника вилетів літак ППО Франції. Як було засвідчено, з літака-порушника велася зйомка об'єктів бази «П'єр лат» (на покрівлі будівель було зображено великий червоний квадрат з білим колом в середині, що означає заборону зйомки). Французький пілот повідомив по радіо номер американського літака. Французька влада через офіційні канали попередила військове командування НАТО в ФРН: «По поверненню вашого літака передайте нам касети його фотоапаратів, не проявляючи плівки».

Американські представники НАТО передали французькій стороні, проігнорувавши її прохання, проявлені плівки і фотокартки, завіривши в письмовій формі, що вони не залишили собі копій. Уряд Франції направив ноту протесту США.

Після отримання цієї ноти уряд США опублікував повідомлення, в якому виражалось співчуття в зв'язку з порушенням повітряного простору Франції, а також стверджувалось, що воно відбулось ненавмисно і що вжиті заходи для запобігання в майбутньому подібних випадків.

Оцініть дії США. Який вид відповідальності має місце в даному випадку?

7. Під час Нюрнберзького і Токійського процесів багато військових злочинців з метою свого захисту приводили наступні аргументи:

- Під час вчинення злочину, відповідальність за них ще не була встановлена. Закон зворотної сили не має, отже, їх не можна притягати до відповідальності на підставі Статуту Нюрнберзького і Токійського трибуналів.

- Вони не зобов'язані дотримуватись вірності державам-переможцям.

- Вони лише виконували накази вищестоячих керівників.

- Німеччина відновлювала справедливість, порушену в результаті Першої світової війни.

Чи повинні бути прийняті до уваги ці аргументи?

8. В 1968 р. МЗС Чехословаччини звернулося до уряду США з вимогою видачі Шейни, бувшого генерала чехословацької армії, який переслідується в

Чехословаччині за злочинну діяльність і який, як встановлено, знаходиться на території США. Злочин Шейни було доведено. США направили у відповідь ноту, в якій вимога про видачу була відхилена. МЗС Чехословаччини заявило протест. Державний секретар США відповів, що американська влада надала Шейні дозвіл на постійне проживання з правом отримання американського громадянства.

Чи мало місце порушення норм міжнародного права владою США? Які примусові заходи можуть бути вжиті з боку Чехословаччини?

Література: [50-56]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА:

1. Тетарчук І.В., Дяків Т.Є. Міжнародне право: навч. посіб К.: ЦУЛ, 2014
2. Тимченко Л.Д., Кононенко В.П. Міжнародне право: підручник. К.: Знання, 2012
3. Овчаренко В.Н., Теліпка Т.І. Міжнародне право.-К., 2010
4. Антонович М.В. Міжнародне публічне право . – К., 2011
5. Буткевич В.Г. Міжнародне право. Основи теорії. К. 2002.
6. Баймуратов М.О. Міжнародне право.-Х., 2009
7. Мжнародні відносини та світова політика / Кер. авт. колективу В.Ю. Крушинський; за ред. В.А.Манжоли. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010.
8. Черкес М.Ю. Міжнародне право. Підручник. – К., 2011.
9. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / Київський ун-т права; / Ю.С. Шемшученко (відп.ред.), Л.В. Губерський (відп.ред.). — Стереотип. вид. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 638с.

10. Мацко А.С. Міжнародне право. – К., 2005
11. Буткевич О.В. Історія міжнародного права: підруч. К.: Ліра-К., 2013
12. Міжнародне публічне право / За заг ред. Репецького В.М. – К.: Знання, 2012.
13. Тимченко Л.Д. Международное право. Учебник. – Х., 2009.
14. Чубарев В.Л., Мацко А.С. Україна в міжнародно-правових відносинах. К., 2010
15. Даниленко Г.М. Обычай в современном международном праве. – М., 2013
16. Лукашук И.И. Источники международного права. – К., 2000
17. Мовчан А.П. Кодификация и прогрессивное развитие международного права. – М., 2002
18. Мюллерсон Р.А. Соотношение международного и национального права. – М., 2003
19. Реализация международно-правовых норм во внутреннем праве / Отв. ред. В.Н. Денисов, В.И. Евинтов. – К., 1996

Додаткова:

20. Фельдман Д.И. Система международного права. – К. 2012
21. Баскин Ю.Я., Фельдман Д.И. История международного права. – М., 2000
22. Грабарь В.Э. Материалы к истории литературы международного права в России (1647-1917). – М., 1998
23. Коровин Е.А. История международного права. Вып. 1. – М., 2005
24. Левин Д.Б. История международного права. – М., 2006
25. Карташкин В.А. Права человека в международном и внутригосударственном праве. – М., 2009
26. Корецкий В.М. «Общие принципы права» в международном праве. – К., 2013

27. Аваков М.М. Правопреемство освободившихся государств. – М., 2008
28. Баймуратов М.А. Проблема международной правосубъектности органов местного самоуправления Украины. – Одесса, 2009
29. Блищенко И.П. Автономия и международное право // Московский журнал международного права. – 2012, № 4.-с. 72- 77.
30. Буткевич В.Г. Соотношение внутригосударственного и международного права.– К., 1981.
31. Міжнародне право: підручник / Ліпкан В.А., Антипенко В.Ф., Акулов С.О., Смирнова К.В. та ін. / заг. ред. В.А.Ліпкана. - К.: КНТ, 2009.
32. Гавердовский А.С. Имплементация норм международного права. – К., 1980.
33. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / За ред. д.ю.н., проф. В.Н. Денісова. – К., 2006.
34. Дорошко М.С., Шпакова Н.В. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД.– К.: Центр учбової літератури, 2011
35. Международное право: учеб. / Под ред. А.А. Ковалева, С.В. Черниченко. – 4 изд.– М.: Изд-во «Омега-Л», 2011. – С. 94-107.
36. Лукашук И.И. Функционирование международного права. – М., 2004.
37. О'Коннел. Правопреемство государств. – М., 2009
38. Признание в современном международном праве / Под ред. Д.И. Фельдмана. – М., 2008
39. Черниченко С.В. Международное право: современные теоретические проблемы. – М., 2013
40. Черниченко С. Объединенная Германия: продолжатель или правопреемник прежней / Дипломатический ежегодник. – М., 2012
41. Бабурин С.Н. Территория государства. Правовые и геополитические проблемы. – М., 2003
42. Барсегов Ю.Г. Территория в международном праве. – М., 2011
- 43.** Клименко Б.М. Государственная территория: вопросы теории и практики международного права. – М., 2009

44. Актуальные проблемы гражданства. – М., 2012
45. Боярс Ю.Р. Вопросы гражданства в международном праве. – М., 2011
46. Галенская Л.Н. Право убежища (международно-правовые вопросы). – М., 2011
47. Василенко В.А. Ответственность государств за международные правонарушения. – К., 2010
48. Георгіца А.З. Міжнародне публічне право. Загальна частина. – Чернівці, 1995.
49. Задорожній О.В., Буткевич В.Г., Мицик В.В. Конспект лекцій з основ теорії міжнародного права. – К., 2004.
50. Колосов Ю.М. Ответственность в международном праве. – М., 2004
51. Мазов В.А. Ответственность в международном праве. – М., 2011
52. Манийчук Ю.В. Последствия международного правового нарушения. – К., 2009
53. Михеев Ю.Я. Применение принудительных норм по Уставу ООН. – М., 2006
54. Решетов Ю.А. Борьба с международными преступлениями против мира и безопасности. – М., 2009
55. Ушаков Н.А. Основания международной ответственности государств. – М., 2008
56. Хачатуров Р.Л. Ответственность в современном международном праве. – Тольятти, 2006

МАУП

MAYUN